

NOG EENS T, GLINDT.

Het artikeltje over de betekenis van deze huisnaam (Neude 39) in Maandblad 1956, blz. 79 heeft minstens bij één lezer belangstelling gewekt. Hij was zo vriendelijk aan de redactie enkele mededelingen te doen, die wellicht ook anderen interesseren:

„In West Zeeuws-Vlaanderen, waar men zeer veel oud nederlandse woorden nog in het dagelijks leven gebruikt, kent men de volgende woorden:

Voor wat wij „tuin” noemen, gebruikt men daar altijd het woord „hof” en volgens daar heersend spraakgebrek laat men de „h” weg. Men kent daar echter ook het woord „tuin” uitgesproken als „tuun” namelijk de omheining in de kerk rond de preekstoel, meestal van houten spijlen, waarbinnen het doopvont en de avondmaals-tafel staan. Men zegt dan ook, Het avondmaal wordt binnen de „tuun” gehouden.

Het is maar een eenvoudige lekenopmerking, maar misschien interesseert het de schrijver, dat deze uitdrukking nog in gebruik is in de oude betekenis. Voor zover mij bekend, gebruikt men daar het woord „tuin” alleen maar in kerkelijke betekenis.

Nog een nieuwsgierige vraag: Heeft de buurtschap de „Glint” bij Barneveld iets met deze betekenis te maken?”

Met zekerheid durf ik de gestelde vraag niet beantwoorden, maar waarschijnlijk lijkt het wel, dat de naam van de buurtschap met het behandelde woord glint of gelint te maken heeft. Het komt immers veel voor, dat veldnamen e.d. afgeleid zijn van of samenhangen met gesteldheid van de bodem, van de grootte, vorm, ligging etc. van percelen. Met name vindt men „glint” o.a. terug in de plaatsnamen Glynde (Engeland, Sussex). Glinder (buurtschap bij Barneveld, dezelfde die briefschrijver bedoelt?), Glindhorst (voormalig adellijk huis, ook bij Barneveld), Glinthuis (voormalige havezate in Zwoller-Kerspel en als veldnaam te Usselo (bij Oldenzaal)).

In de specifieke betekenis van door stangen of touwen verbonden palen op een veemarkt komt glint te Utrecht voor in verband met het plein Vredenburg.

De paardenmarkt, aanvankelijk gehouden op het St. Catharyneveld werd in 1533, na de bouw van het kasteel Vredenburg aldaar, overgebracht naar het terrein bij de St. Jacobskerk, dat sedert dien Paardenveld werd genoemd. Na de afbraak van het kasteel werd de markt (1578) naar het weer vrijgekomen terrein teruggebracht.

Ook de „beestenmarkt”, tot dan toe op de Neude gehouden, werd, 1582, naar het vroegere St. Catharijeveld, nu „het plath van Vredenburg” genoemd, overgebracht.

In 1596 worden op het plein Vredenburg aan veeverkopers terreingedeelten beschikbaar gesteld om „gelinten” (in de grond geslagen, door gespannen touwen verbonden palen) te plaatsen

en door hun vee aan vast te binden. Na afloop van de markt moest het gelint telkens worden opgeruimd. Enige tientallen jaren later — 19 October 1631 — deed de Vroedschap aanplakken, dat zij „aen byde zyden van het gelint op het plein Vredenburg” „een bequaam paveysel” had doen maken, waar „alle de ossen en beesten”, die ter markt kwamen, aan vastgebonden dienden te worden. Zo staat er. Bedoeld is, zoals ook het opschrift zegt, dat de dieren aan het gelint, nu aan beide zijden van een bestrate strook voorzien, vastgemaakt zouden worden. De maatregel richtte zich tegen de verkopers, die hun vee zo maar ergens op en langs het Vreeburg neerzetten (dicht bij de kroegjes?) en daardoor „de vrye en libere passage” beletten. Een verbod om een plaats aan het gelint te reserveren door er maar vast — vóór het vee aanwezig was — een touw aan te binden, werd het volgend jaar aan de publicatie toegevoegd.

Het gelint werd aanvankelijk verpacht, maar daar de pachters het de boeren lastig maakten en hen afzetten, besloot de Vroedschap in 1645 het gelint niet meer te verpachten, maar ter vrije beschikking te stellen van belanghebbenden.

Nu nog een taalsnippertje naar aanleiding van het woord tuin. Evenals tuin eerst omheining betekende en later het omheinde (het eng. town!), heeft ook „haag” (omheining van levend hout) dezelfde betekeniswijziging ondergaan (’s Graven-hage). Meer belangstelling nog zal het voor leden van Oud-Utrecht hebben, dat ook het oost-middelnederl. woord „vrede” een synoniem van tuin is. Het hierbij behorende werkwoord vreden betekent omheinen, in het limburgs: vriden. Vgl. Vrijthof, het bekende plein in Maastricht bij de St. Servaaskerk ¹⁾.

Precies eender heeft Utrecht een vrijthof gekend en al is de naam in onbruik geraakt, de plaats is er nog. In de rekeningen van de Domfabriek komt in de 15de en 16de eeuw nl. herhaaldelijk de ruimte die wij thans liefst kloosterhof noemen ²⁾, onder de naam Vrijthof, het Vrijthof van de Dom voor. Terecht, want die plaats was en is een door de kloostergang omgeven hof. Het zal wel niet meer bekend zijn, dat in 1841 en nog eens in 1844 kerkvoogden van de Ned. Herv. Gemeente getracht hebben de kloostergang te doen afbreken. De stad Utrecht is, hoe verwaarloosd het bouwwerk toen ook was, zo verstandig geweest, haar medewerking niet te verlenen. Een gezellig plein(tje) met café’s als het Vrijthof in Maastricht zou de opengekomen ruimte toch nooit geworden zijn, al zijn er betere redenen waarom wij ons verheugen, dat het utrechtse Vrijthof behouden is gebleven. v. C.

¹⁾ M. Schönfeld, Veldnamen in Nederland. Omst. 1950, blz. 134. Ook het duitse Friedhof is eigenlijk: omheinde hof.

²⁾ Het verdient aanbeveling uit oogpunt van helder taalgebruik onderscheid te maken tussen de Kloostergang (ambitus) en de Kloosterhof (claustrum, vrijthof) en het geheel verouderde woord „pand”, dat de meeste mensen niet meer verstaan of over de betekenis waarvan zij dubieëren, niet meer te gebruiken.